Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2011 жыл
27-чи сентябрь,
геуюрге кюн.
№ 184 (18855)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабыл кёрюю

Къырал Думагъа депутатлагъа кандитатланы тизмеси бегитилгенди

24-чю сентябрьде Къырал Думагъа депутатлагъа кандидатланы тизмесине Къабарты-Малкъар Республикадан ким къатышырыгъы белгили болгъанды. Ала барысы да «Единая Россия» политика партияны 12-чи съездинде къабыл этилгендиле.

Тизмеде Къабарты-Малкъардан тёрт адам бардыла: КъМР-ни Президенти Арсен Каноков, Къырал Думаны депутатлары Адальби Шхагошев эм Юрий Васильев, Шимал Кавказда распределительный сетевой компанияны генеральный директоруну орунбасары Геккиланы Заур.

Эсигизге салайыкъ, Москвадан 23-чю-24-чю сентябрьде «Единая Россия» политика партияны 12-чи съезди бардырылгъанды. Анга 1300 делегат къатышхандыла. Биринчи кюн Гостиный дворда алты секцияда Халкъ программа сюзюлгенди.

Съездге Арсен Каноковну башчылыгъында Къабарты-Малкъар Республикадан делегация да къатышханды.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Оюм

Арсен КАНОКОВ:

Россей тутхучсузлукъдан къутулгъанды

Москвада «Единая Россия» политика партияны 12-чи съезди кесини ишин бошагъанды. Анда Дмитрий Медведев Владимир Путинни кандидатурасын 2012 жылда РФ-ни президентин айырылагъа кёргюзтюрге предложение этгенди.

Съездни итогларыны юсюнден кесини оюмун айта, КъМР-ни Президенти Арсен Каноков былай чертгенди: «Сёзсюз, съездде баш магъаналы иш – къыралны башчысы Дмитрий Медведев премьер-министр Владимир Путинни кандидатурасын партияны атындан келир жыл президент сайлаулагъа къатышыргъа предложениясы болгъанды. Ол тюз оюмду, Путин къыралгъа башчылыкъ этген кезиуде Россей система кризисден, къыралны суверенитетине къоркъуулу кезиуден, къутулгъанды. Владимир Владимирович Россейни кючленнгенини белгисиди, халкъда аны даражасы да уллуду. Мен акъыл этгенден, Дмитрий Медведевни предложениясы Россейде власть алышынннганы къаугъала бла байламлы болгъан кезиуден ахырда чыкъгъаныбызгъа шагъатлыкъ этеди. Бюгюнлюкде тутхучлу политика система къуралгъанды, властьны алышынннганы халкъгъа жарсыула, къоркъуула бла байламлы иш болмайды. Политика системаны былай къуралгъаны къыралда граждан обществону айнытыугъа себеплик этерикди.

«Мен акъыл этгенден, Медведев Къырал Думагъа кандидатланы федеральный тизмесине башчылыкъ этериги партиягъа айырылуада хорларгъа себеплик этерикди. Ол а айырыула аллы программаны жашауда бардырыргъа болушурукъду», - дегенди Арсен Каноков.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Президент

Къыралны башчысына кечиуню юсюнден тилек жиберилгенди

КъМР-ни Президенти А.Б.Каноков Кечиуню вопрослары жаны бла комиссияны оноуун тюзге санагъанды эм къыралны башчысына РФ-ни Уголовный кодексни 159 статьясыны 2-чи кесегине кёре сюд этилген К.С.Дзамиховну, РФ-ни Уголовный кодексини 264-чю статьясыны 3-чю кесегине кёре сюд этилген А.Г.Мачневни, РФ-ни Уголовный кодексини 264-чю статьясыны 1-чи кесегине кёре сюд этилген А.Б.Чеченовну кечиуню тийишли кёргенини юсюнден предложение бергенди.

Россей Федерацияда кечиуню юсюнден тилеклеге къарауну жорукъларыны юсюнден Болумгъа тийишлиликде битеу кечилирге кёргюзтюлгенлени юслеринден керекли документле Россей Федерацияны Президенти Д.А.Медведевге жиберилгендиле, ол аланы юслеринден оноу къабыл этерин тилеп.

Давид ХАШХОЖЕВ, Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини Администрациясыны къырал-право управлениясыны кечириу вопросла жаны бла секторуну таматасы.

Жазылыу-2012

Келир жылны биринчи жарымына газетлеге, журналлагъа жазылыу кампания башланнганды. Бу ишде почтачыланы къыйынлары уллуду. Ала элледе, шахарлада жашагъанлагъа басманы магъанасын ангылатыуда кёп иш бардырадыла. Ол жумушну иги кёл салып тамамлагъанладан бирлери Бабугентни почта бёлюмюню таматасы Гасыланы Нафисат бла аны биргесине уруннганла Заныколаны Аминат, Эндрейланы Элдар эм Гадийланы Фатиматдыла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

СУРАТДА: Бабугентни почта бёлюмюню таматасы Гасыланы Нафисат.

Билдириу

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатларыны эслерине

29-чу сентябрьде Парламентни юйюнде Къабарты-Малкъар Республиканы законла чыгъарыучу органыны кезиулю жыйылыуу боллукъду. Ол кюндюз **10 сагъатда** башланырыкъды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

СЪЕЗД

Айырыула аллы программа ачыкъланнганды

Бу кюнледе Москвада «Лужники» спорткомплексде «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны XII съезди болгъанды. Ол эки кюн бардырылгъанды. Анга къыралны битеу регионларындан да 1,3 мингден аслам делегат къатышхандыла.

Анда сёлеше, Россейни Президенти Дмитрий Медведев правительствону башчысы Владимир Путин 2012 жылда къыралны президентин сайлаугъа кесини кандидатурасын кёргюзтсе иги боллугъун айтханды. «Съезд аны кандидатурасын келир жыл Россейни президентини айырыулагъа дурус кёрсе, тюз боллукъ эди», - дегенди ол. Аны аллында уа Владимир Путин, партияны башчысыча съездни ача, РФ-ни Президенти Дмитрий Медведевге Къырал Думагъа айырылуада алгъадан да этилгенин чертгенди. Алай съездге дери аны юсюнден политиканы жашырынлыкъ бла байламлы билдирмегенин белгилегенди. «Алай биз кесибизни муратларыбызны юсюнден айтханда, не заманда да тюз шартла келтиргенбиз», - дегенди Дмитрий Медведев.

Ызы бла Владимир Путин сёлешгенди. Биринчиден, залда олтургъанлагъа аны къыралны башчысына сайлаулагъа къатышырыгъын дурус кёргенлерине ыразылыгъын айта, айырыула ала умут этгенча бошалсала, Дмитрий Медведевге «Единая Россияны» федеральный тизмесине башчылыкъ этерге предложение этгенди.

Алай бла съездде келир жыл «Единая Россияны» атындан къырал башчыны сайлаулагъа ким къатышырыгъы белгили болгъанды. Дмитрий Медведев быллай оноу жангы правительствогъа башчылыкъ этерге предложение этгенди. «Халкъ анга ышанады, ол тири жаш адамладан жангы команда жыяллыкъды. Правительствогъа башчылыкъ этип, къыралны модернизациясын андан ары бардыраллыгъына ишеклигим жокъду», - дегенди Путин.

Андан сора жыйылгъанланы партия программа бла шагъырей этгенди. Ол къыралны экономикасын инновация технологиялагъа кёре айнытыуну, социальный сферагъа берилген магъананы, халкъны къолайлыгъын игилендириуню, демография болумну юсюнден шарт тарихле келтиргенди. «Биз, кертиси бла да, жетишимли болургъа сюе эсек, тамамлагъан жумушлада баш магъана адамгъа, Россейни гражданинине берилирге керекди. Россейли юйюрле жашауларында иги жанына тюрлениуле болгъанларын сезерча этерге тийшилиди, ол бизни ишибизни баш муратыды. Жаланда ол заманда келликдиле адамла бизни ызыбыздан», - дегенди премьер-министр.

Владимир Путин кризис къыралны экономикасына, социальный сферагъа салгъан хатаны юсюнден да айтханды. «Болсада Россей тутхучлулугъун тас этмегенди, ол угъай адамланы социальный излемлерин тамамлауну кёбейтген окъуна этгенбиз», - дегенди.

Премьер-министр ишсизликни кетериу жаны бла къаллай мадарла этилгенлерин, айлыкъ хакъ, пенсия ёсдюрюлгенлерин да айтханды. «Бизге не къыйын болгъан эсе да, сёзюбюзге кертичи болуп, пенсияланы 45 процентге кёбейтгенбиз. Алай аны бла чекленип къалмай, быйыл да индексация бардырлыкъбыз, пенсияла энтта 19 процентге ёсдюрюллюкдюле», - дегенди.

Инфляцияны ёлчеми гитчелей сакъланнганыны хайырындан а къыралны бюджетин дефицитсиз бошаргъа онг боллукъду. «Экономика аягъы юсюне болуп барады, ол а бизни барыбызны да жетишимибизди, инженерлени, элчилени, предпринимательлени. Кеслерини борчларын тийишлисича толтургъанла болмасала, биз анга жетишаллыкъ тюйюл эдик», - дегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Кредитлени алыуну женгиллендирирге

Реконструкцияны бла айнытыуну Европалы банкы эм россейли банкла Евросоюзну болушлугъу бла Север Кавказ республикалада «Шимал Кавказда гитче эм орталыкъ бизнесни айнытыугъа башламчылыкъ» деген проектни жашауда бардырадыла. Къабарты-Малкъарны бизнес-инкубаторунда ол ишни чеклеринде «Север Кавказда гитче эм орталыкъ бизнесни предприятияларына кредит бериу» деген темагъа жораланнган пресс-конференция болгъанды. Аны «КъМР-ни предпринимательлерине болушлукъ этген ара» коммерциялы болмагъан партнёрствону директору Альберт Кильчуков бардыргъанды.

Пресс-конференциягъа LFS Financial Systems GMBH-ну банк советниклери, проектни консультантлары Александр Ларионов бла Виктория Жаркова, ВТБ24 банкны региондагъы операциялы офисини таматасы Валерий Урусмамбетов, Россейни Микрофинансла арасыны бизнесни айнытыу жаны бла директору проектни куратору Надежда Ким, КъМР-ни экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствосуну предпринимательствогъа болушлукъ этиу жаны бла бёлюмюню таматасы Елена Лисун къатышхандыла.

Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъардан башда айтылгъан проектни чеклеринде 22 адам билимлерин ёсдюргендиле. Альберт Кильчуковну оюмуна кёре, къырал, аны бла бирге уа регионла да экономика жаны бла тынгылы айныр ючюн, предпринимательлени санын иги кесекге кёбейтирге керекди.

Север Кавказ республикалада бизнесни иги айнымагъаныны сылтауу кредитле алыу къыйын болгъаны бла байламлыды. Аны ВТБ24 банкны региондагъы операциялы офисини таматасы Валерий Урусмамбетов да белгилегенди. Аны айтханына кёре, бюгюнлюкде предпринимательлени кёбюсюню билимлери артыкъ иги тюйюлдю. Кредит алыргъа келселе, ол ахчаны заманында артха къайтарыргъа кереклисини юсюнден унутуп къоядыла. Сёз ючюн, керек къагъытланы жарашдырыргъа, къоратхан ахчаны учётун бардыргъан бюгюнлюкде алай къыйын иш тюйюлдю,- дегенди В. Урусмамбетов.

Александр Ларионов билдиргеннге кёре, проектни чеклеринде Къабарты-Малкъарны, Север Осетия-Алания Республиканы эм Ставропольну предпринимательлерине 580 миллион сом багъасы 924 кредит берилгенди. Орта эсеп бла бир айны ичинде 155 кредит аладыла. Елена Кимни оюмуна кёре, Север Кавказда экономиканы мурдорун гитче эм орта бизнес къурагъанлары себепли кредит бериу системаны айнытыу энчи магъананы тутады.

Тюбешиуню ахырында къонакъла журналистлени бир къауум соруулагъа жууапла бергендиле.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Башламчылыкъ

Туркластерни айнытыр мурат бла

Тау-турист кластерни къурулушу къалай баргъаныны юсюнден Къабарты-Малкъарны халкъы тийишли информация бла жалчытылынып турур ючюн эм аны бла «Север Кавказны курортлары» ОАО-ну араларында тийишли байламлыкъ болур ючюн, турист кластерни айнытыугъа себеплик этиу жаны бла Совет къуралады. Ары республикада сыйлары жюрюген, алай къырал къуллукъда болмагъан адамла кирликдиле.

Аны бла байламлы «Север Кавказны курортлары» ОАО регионну толтуруучу эм законла чыгъаргъан органларына, къырал эм жамауат организацияларына, политика партиялагъа, профсоюзлагъа аланы оюмларына кёре Советге кирирге тийишли адамланы атларын билдирирлерин тилейди. Кимлени атлары кёп белгиленсе да Советге ала алынырыкъдыла. Жаланда бир эсгертиу: организацияла кеслеринден адамланы кандидатураларын кёргюзтюрге эркин тюйюлдюле.

Республикадан ары оноуланны кёргюзтюрге керек боллукъду. Быллай байламлыкъ республиканы турист секторуну айныууна себеплик этеригине ийнанама.

Предложенияланы sovet@ncrc.ru электронный адресге жиберирге боллукъсуз.

А. НЕВСКИЙ, «Север Кавказны курортлары» ОАО-ну генеральный директору.

Жангылыкъла

Законопроект

Жылны ахырына бюджет онеки процентге ёсерикди

КъМР-ни Правительствосуну жыйылыуунда 2011 жылгъа республикалы бюджетге тюрлениуле кийирлик законопроект къабыл этилгенди. Финансла министр Азрет Бишенов озгъан кезиуню ичинде бюджетге келген ахчаны ёлчеми азайгъаныны юсюнден билдиргенди, сёз ючюн, налогладан бла федеральный средстволадан. Башха жанлары бла да алай, аны ючюн тюшгенди баш финанс документге тюрлениуле кийирирге. Аны бла бирге, дегенди министр, социальный жаны бла битеу бюджет борчла толусунлай толтуруллукъдула.

Республикалы бюджетге 20.978.947,1 минг сом ёлчемде файда тюшерге керекди, деп прогноз барды. Къоранчла 22391889,1 минг сом боллукъдула. Бюджетни дефицити 1412942 минг сомгъа жетерикди, ол а Бюджет кодексге тийишлиликде тёзерге боллукъ чекге келишеди. КъМР-ни Правительствосуну Председателини къуллугъун толтура тургъан Адиб Абрегов белгилегеннге кёре, бюджетге тюрлениуле кийирликлерине да къарамай, 2010 жыл бла тенглешдиргенде, бюджетге тюшген файданы ёлчеми онеки процентге ёсерикди.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Фестиваль

Бийик жетишимлеге жетерге таукелдиле

КъМР-ни Правительствосуну башчысыны къуллугъун толтургъан Адиб Абрегов республиканы Правительствосуну жыйылыуун бардыргъанды. Анда Къабарты-Малкъардан «Кавказ оюнла-2011» фестивальгъа къатышырыкъ команданы хазырларыкъ организация комитетге киргенлени атлары белгили болгъандыла. Башчылыкъ а анга Правительствону таматасы Иван Гертер этерикди.

«Кавказ оюнла-2011» тёрели маданиятны эм спортну миллет тюрлюлерин сакълар, Север Кавказда халкъла аралы байламлыкъланы кючлендирир муратда бардырыладыла. Культураны министри Руслан Фиров билдиргеннге кёре, мероприятияны къураугъа 800 минг сом бёлюнюрюкдю. Фестивальда «Кабардинка» къырал академия ансамбль да тепсерикди. Андан сора да, миллет арбазланы, искусствону усталарыны чыгъармачылыкъларыны кёрмючлери боллукъду.

Адиб Абрегов республика оюнлада кесин тийишлисича кёргюзтюрге керек болгъанын энчи чертгенди. «Аллай борчну бизге КъМР-ни Президенти Арсен Каноков салгъанды. Аны да сылтауу барды-фестиваль хорлагъан команданы жеринде бардырыллыкъды. Дагъыда хорлагъанлагъа спорт-саулукъ сакълау комплекс ишлер ючюн ахча берликди»,-дегенди ол.

КъМРни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Оноу

Донорну даражасын кётюре

Къабарты-Малкъарны Правительствосу кадр донорлагъа ахча компенсацияны жангы ёлчемлерин тохташдыргъанды. КъМР-ни саулукъ сакълау министри Фатимат Амшокова айтханнга кёре, багъаланы ёсюую бла байламлы къан берген адамлагъа берилген ахчаны ёлчемин тюрлендирирге керек болгъанды.

Энди донорлагъа къанны жюз миллилитри ючюн 120 сом тёленирикди, изоимунный донорлагъа-240 сом, аны иммунизация этер ючюн, бир инъекциягъа-235 сом, имунный донорлагъа къатлы (двойной) плазмафер амал бла алынннган плазманы жюз миллилитрине-295 сом. Алай бла компенсацияла 2-3 кереге кёбейирикдиле.

Андан сора, Правительство «СССР-ни сыйлы донору», «Россейни сыйлы донору» деген атлагъа тийишли болгъанлагъа социальный болушлукъ этиуню юсюнден» оноуну къабыл этгенди. Урунуу эм социальный айнытыу жаны бла министр Николай Баков билдиргенича, жыл сайын этилген тёлеуле РФ-ни законуна кёре бериледиле. «Бюгюнлюкде гражданланы бу категориялары-ол а 1 017 адам - хар жылдан 9 972 сом аладыла. Алгъа бу ахча хар кварталдан бериле эди, энди уа сыйлы донорланы бюджетлерине ай сайын къошула турлукъду»,-дегенди ол.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

ЖКХ

Быргъыланы алышындырадыла

Урван районну Псынабо эм Псыкод эллерин чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Родничок» общество суу бла жалчытып тургъанлы тёртюнчю жыл барады, деп билдиредиле бизге районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасындан. Организация ол жаны бла борчун айыпсыз толтурады эм аны андан тышында да кёп адамны ичер суу бла жалчытырча онгу энтта да барды.

Суу ызланы узунлугъу биринчи элде тогъуз, экинчи элде онбир километрди. Алада жер тюбюнден бир сагъатха 40-шар кубометр суу чыгъарыргъа кючлери жетген экишер скважинала ишлейдиле. Ол а, тергеп айтханда, суткагъа хар адам башына эки минг литр суугъа жууукъду.

Бу жаны бла федеральный программаны жашауда бардырыуну чеклеринде эки элде да юч минг метрге жууукъ эски суу быргъыла алышындырылгъандыла. «Родничокну» директору Мухамед Шибзухов айтханнга кёре, Псыкодда кесини ишлеу болжалын бошагъан эски скважинаны орунуна жангысын къазыуну юсюнден вопросха къарала турады.

Бизни корр.

Культура министерствону «къызыу ызы»

Къабарты-Малкъар Республиканы Культура министерствосу культура сферада коррупция бла байламлы аманлыкъ ишлени юсюнден билдирирча коррупциягъа къажау «къызыу ыз» къуралгъанын юсюнден билдиреди.

Аны телефон номери: **(8662) 47-31-19**.

Электрон адреси: nocorruption.mk@mail.ru

Почта адреси: **360028, Нальчик шахар, Ленин проспект, 27-чи мекям, КъМР-ни Правительствосуну юйю.**

Окъутур кезиуню ашыгъып сакълайдыла — 2 бет

Жигитлерибизни унутургъа жарарыкъ тюйюлдю — 3 бет

Сюймеклик ючмюйюш — 3 бет

Чегемни сыйлы гражданини — 4 бет

Айырыула аллы программаны ачыкъланнганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Партияны башчысы Россейни экономикасыны айныуу табийгъат байлыкъла бла байламлы болгъанын черте, андан къутула барыргъа кереклисин да белгилегенди. Баш магъана уа бизнесге, инвестициялагъа, шёндюгю излемлеге тийишли производстволаны къураугъа берилликди. Дагъыда ол жолланы ишлетиуню эки кереге кёбейтирге, россейли аскерни жангы сауутла бла жалчытыргъа, налог системагъа тюрлениуле кийирирге мурат болгъаныны юсюнден да айтханды. «Социальный тенглик болургъа керекди дейбиз, бизде бай адамла кюнден-кюннге кёбейип барадыла, ала тёлеген налогла, бек алгъа жеринден тепдирилмеген мюлклерине, ырысхыларына налогла, башхаладан уллу болургъа тийишлиди», - дегенди. Аны бла бирге адамланы файдаларына налог (НДФЛ) алгъынча 13 процент ёлчемде къаллыгъын билдиргенди.

Владимир Путин социальный магъаналы программаланы юслеринден да айтханды, ол санда адамланы жашау журтла бла жалчытыуну, айлыкъ хакъны ёсдюрюуню юслериден да. «Быйыл 1-чи июльдан бюджет организациялада ишлегенлени хакълары 6,5 процентге ёсдюрюлгенди. Алай аны бла чекленип къалмай, хакъ 1-чи октябрьден энтта 6,5 процентге кёбейтилликди», - дегенди. Премьер-министр 2014 жылгъа Россейде ишчи хакъ 1,5 кереге кёбейтилип, орта эсеп бла 30-32 минг сомгъа жетерча этиллигин да айтханды.

Тюрлениуле билим бериуде, саулукъ сакълауда да боллукъдула. Путин элде ишлерге сюйген жаш врачлагъа ала жашау болумларын игилендирирча миллион сом бериллигин эмда устазлагъа ипотеканы низамы женгиллендириллигин да эсгертгенди. Дагъыда адамла кеслерин жашау журтла бла жалчытырча ипотека кредитлени 6,5-7 процентге дери азайтыргъа кереклисин да чертгенди.

Программада кёп башха жумушла да белгиленнгендиле. Делегатла аны сюзюп, къабыл кёргендиле. Саулай да съездни юсюнден айтханда уа, ол эки кюн бардырылгъанды. Пленар жыйылыуну аллында кюнде уа делегатла секциялагъа юлешинип ишлегендиле. Владимир Путин аладан экисине къатышхан эди: «Граждан общество» эмда «Социальный политика».

Пленар жыйылыуда РФ-ни президенти Дмитрий Медведевни эмда партияны башчысы Владимир Путинни докладларындан сора «Единая Россиядан» Къырал Думагъа сайлаулагъа кандидатланы бирикдирилген федеральный тизмесин сюзгендиле. Ол а праймеризлени итогларына кёре жарашдырылгъанды. Дагъыда делегатла «Халкъ программаны», ол да сынау айырыуланы чеклеринде жарашдырылгъанды, къабыл кёргендиле.

Бу жыйылыу партияны 12-чи съездини биринчи жарымы болгъанын айтыргъа тийишлиди. Аны экинчи кесеги декабрь айда бардырыллыкъды, ол заманда «Единая Россияны» атындан РФ-ни президентини сайлаугъа ким къатышырыгъы сюзюллюкдю.

Басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** жарашдыргъанды.

Дата

Жашауда тогъай жолланы излемегенди

Ол сау болса, шуёхларын, тенглерин кесини туугъан кюнюню къууанчына жыяр эди. Анга бюгюн 75 жыл боллукъ эди. Биз а къолубуздан келгенни этейик: педагогну, журналистни, асыл адамны огъурлу ишлерин эсибизге тюшюрейик.

Басмада жетишимлери ючюн Биттирланы Хамит республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганды. Тёбен Чегемни орта школуну директору болгъанында, анга «Халкъгъа билим бериуню отличниги» деген сыйлы ат аталгъанды. «РСФСР-ни жарыкъландырыуну отличниги» деген белги бла саугъаланнганды.

Танышыу

Ол бизни къоюп кетгенли онжетинчи жыл барады. Алай мен аны ёлген тенглериме къошалмайма. Аны бла бирге ётдюрген кюнлерибизни, адамлагъа этген ахшы ишлерин къуруда эсиме тюшюргенлей турама.

Хамитни атын биринчи кере узакъ Къыргъызстанда билгенме. Ол заманда школда окъуй эдим. «Комсомолец Киргизии» деген газетни бир номеринде жангы ындырны юсюнден билдириуню окъуйма. Аны тюбюнде былай жазылып эди: «Х. Биттиров, Джалал-Абадская область». Мени бу авторгъа энчи эс бургъаным бошдан тюйюл эди. Биринчиден, ол таулу жаш болгъаны ючюн. Экинчиден, мен да «Комсомолец Киргизии» газетни жаш корреспонденти эдим. Биз жашагъан Фрунзе область Хамит тургъан жерден узакъда эди. Биз а талай жылдан сора тюбешдик, шуёхла да болдукъ.

Ол заманда мен университетни ючюнчю курсунда окъуй эдим. Сентябрь айны биринчи кюнлеринде бизге жангы студент къошулду. Ол Биттирланы Аубекирни жашы Хамит эди. Биз, малкъар-орус бёлюмде окъугъанла, аны бек жаратдыкъ. Зумакъулланы Борис, Шауаланы Исмайыл, Гулийланы Юсюп, Аликаланы Владимир, Тюбейланы Ысхакъ, Кючмезланы Ануар, башхаларыбыз аны бла татлы тенгле болдукъ.

Кюйсюз заманны ачылыгъы

Тенгими жашауу тынч болмагъанды. Анга юч жыл толгъанда, атасы ёледи. Анасы Къубулхан кесини сабийлерин аякъ юсюне салыр ючюн, къолундан келгенни этеди. Тамата жашы Солтан анга болушургъа кюрешеди. Уллу Ата журт уруш башланнганда, фронтха кетеди. Жигит танкчы гитлерчиле бла сермешеди. Алай аланы юйюрлерин да халкъы бла бирге узакъгъа, киши жерине кёчюредиле. Ол кюнлени эсгере, Хамит былай айтыучу эди:

- Ары жетип, кёп да турмай, анабыз ёледи. Анда, Къыргъызстанны Жалал-Абад областыны Ленин районуну Каганович колхозунда, хар къалайдача, жашау этген къыйын эди. Колхозда мамукъ ёсдюредиле. Жыл узуну ишлесенг да, трудоденьнге бир зат да чыкъмай къалгъан кезиуле болуучу эдиле.

Адамла ачдан ёлмез ючюн, бир затчыкъларын сатаргъа неда мирзеуге алышыргъа Узбекистанны Кокан элине барыучу эдиле. Алай комендантдан эркинликсиз бу къоншу элни базарына кёчгюнчюлени жибермейдиле. Ачлыкъ не зат этдирмейди? Къыркъ сегизинчи жылны декабрь айында къарындашы Азрет Коканнга тебирейди. Анда эки милициячы Азретни пропусканг жокъду деп тутадыла. Сора анга 20 жылгъа каторгада ишлерге сюд этилгенин билдиредиле. Онсегизжыллыкъ, аз да терслиги болмагъан жаш, къулагъы эшитгенине ийнанмай, иги кесек заманны сир къатханлай турады.

Аны онбеш сутканы къыш къыямада от этилмеген, суукъ вагонда элтедиле. Воркутада бек къыйын лагерьден бирине келтиредиле. Тюзюнлей жаханимни кесине. Суукъла, ачлыкъ, жаланнгачлыкъ, ауруула...

Азрет ауруп, лагерьде саусузла юйюне тюшеди. Андан Сталиннге къагъыт жазады. Алай «халкъланы аталары» анга болушмайды.

Бачама ёлгенден сора Азрет Ворошиловха жазады. Тюзлюк хорлап, бир гюняхсыз беш жылны тутмакъ азабын чекген таулу жашны юйюне ашырадыла.

Хамит, Жалал-Абад шахарда педагогика училищени студенти, экзаменлени бошап, каникуллагъа чыгъады. Элге барыр ючюн, анга комендантдан пропуск алыргъа керек эди. Ол милицияны шахар бёлюмюню аллында онг къолун да жаягъына тиреп тургъан адамны кёреди. Аны юсюнден Хамит былай айтхан эди:

- Аны бетине къарагъанымлай, ток ургъанча болама. Арыкъ, эки жаягъы да ичине кетип...Къуру териси бла сюеги... «Олмуду, тюйюлмюдю? Олду! Кёзлери аныкъыладыла, Азретникиле... Ол да мени ызымдан къарагъанлай турады. Мен, артха бурулуп, аны къатына келип, орусча: «Сизни тукъумугъуз къалайды? – деп сордум. Ол ёрге турду да: «Хамит, сенмисе?» - деди. Не десенг да, арадан беш жыл озгъанды, мен да тюрленнген болур эдим. Башха сёз айталмай, мени къучагъына къысханлай, иги кесек турду.

Билимге итиниу

Биттир улу жетинчи классны айырма белгиле бла бошап, айтылгъаныча, Жалал-Абад шахарны педагогика училищесинде окъуйду. Андан да къызыл диплом алып чыгъады. Энди жолу уа Къыргъызстанны ара шахарына Фрунзеге эди. Къырал университетни орус тил эм адабият бёлюмюне экзаменсиз киреди. Энтта да студент жашау башланады. Къадалып билим алыргъа кюрешеди.

... Къууанчлы хапар келеди, тугъан жерибизге къайтыргъа жол ачылады! Алай Хамит сабийликден бери кёрюрге итиннген тауларына не бек ашыкъса да, анга киши жеринде, дагъыда бираз мычыргъа тюшеди. Ол университетни экинчи курсун бошайды.

Анга къошарыгъым буду. Фрунзе (Бишкекде) Хамитни биргесине бюгюн республикабызны белгили журналисти Аликаланы Догъуатбийни жашы Владимир да окъугъанды.

Туланы тансыкълау

Биттирланы Аубекирни юйюрю Кавказгъа къайтханлай, Акъ-Суудa тохташады. Хамит да туугъан эли бла тюбешиуню къууанчын сынайды, тауларыбыздан тансыгъын алалмайды.

Халкъ кеси жеринде жангы жашау къурайды. Биттирланы юйюр да аталарыны эски журтларын жангыртады. Хамитге да иш кёп эди. Алай акъылы уа университетдеди. Биринчи сентябрь жетип келеди, ол ючюнчю курсха кирип, окъууну андан ары бардырлыгъы бла къаллыгъы алыкъа белгисизди. Анда орус-малкъар бёлюм ачылгъанлы жаланда бир жыл болгъаны себепли анга керекли ючюнчю курс алыкъа жокъду. Жаш жарыкълау министерствогъа барады. Анда Биттир улуна былай айтадыла:

- Малкъар бёлюмню студентлери ючюнчю курсха ётгенден сора алагъа къошулурса. Ары дери уа Тёбен Чегемде малкъар тилден бла адабиятдан окъутургъа устаз табалмай турабыз. Ары барып ишлей тур...

Кюнле, айла озадыла. Жаш устазны кетер заманы жетеди. Алай аны орнуна ишлерге адам табылмагъаны себепли Хамит Аубекировични дагъыда бир жылгъа тыядыла. Аны кесин да школда, элде да бек сюе эдиле.

Энтта да окъуу, энтта да лекцияла

Кюз артында университетни история-филология факультетини орус-малкъар бёлюмюню ючюнчю курсунда окъуп тебирейди. Студентлени арасында Биттир улу низамлылыгъы, адеплилиги, эслилиги, билим алыргъа итиниулюгю бла айырмалы эди. Ол дерслеге тынгылы хазырланыучусун, лекциялагъа, семинарлагъа сюйюп жюрюучюсюн бюгюн да унутмагъанма. Ол жыллада Биттир улу аты битеу дуниягъа белгили Чингиз Айтматовну «Эртте келген зурнукла» деген айтхылыкъ повестин ана тилибизге кёчюргенди. «Минги -Тауну» алгъыннгы редакторy Мокъаланы Магомет аны бек жаратып журналны бетлеринде басмалагъан эди.

Жангыдан школгъа

Алтмыш ючюнчю жылда университетни бошайбыз. Хамитни биягъы Тёбен Чегемге жибередилле. Ол энди мында малкъар тилни бла адабиятны дерслерин бериу бла чекленмейди. Ол школну директоруду. Хар устазны иши, хар окъуучу ючюн да жууаплыды. Школда да, элде да алгъынча Биттир улуну намысын кёредиле. Аны эл Советге депутатха да айырадыла.

Ол жыллада аны устазлагъа аталгъан бир къауум статьялары басмаланнгандыла. «Коммунизмге жол» газетде чыкъгъан «Малкъар литератураны дерслерини юйретиу магъаналары», Мечиланы Кязимни назмулары эм бюгюннгю малкъар поэзиясы», «Малкъар критиканы юсюнден бир къауум сёз» деген статьялары да абиятыбызны окъутхан устазлагъа жарагъандыла.

Биттир улу педагогланы уллу кенгешлеринде, тюбешиулеринде докладла да этгенди. Алтмыш тогъузунчу жылда Къазан шахарда тюрк тилли халкъланы адабиятларын окъутуугъа аталгъан тюбешиуде аны докладына иги багъа бергендиле. Аны саугъаларыны арасында Ленинни жюзжыллыгъына аталып чыгъарылгъан юбилей майдал бек сыйлысына саналгъанды. Партияны обкомуну Сыйлы грамотасына Биттир улу эки кере тийишли болгъанды. Анга КъМР-ни Баш Советини Президиумуну Сыйлы грамотасы да берилгенди.

Журналитстика къайтыу

Ахшы устазны билим бериуде тынгылы атламлары журналистикагъа сюймеклигин селейталмагъандыла. Аты иги бла айтылгъан школну директору бир жол былай деген эди:

- Алсала, газетде ишлерге барлыкъ эдим.

Газетибизни ол замандагъы редакторy Черкесланы Сарбийге тюбеп, тенгими хапарын айтдым. Ол былай деди:

- Биттирланы Хамитни кесин танымай эсем да, газетде жазгъан материаллары бла шагъырейме. Келсин, жер табарбыз.

Жетмиш экинчи жылны сентябрь айыны чуукъ кюнлерини биринде Хамит редакторну кабинетинден къууанып чыкъды. Аны бла бирге Черкес улуну орунбасары Мирзоланы Алий чыгъа келип, къатыбызгъа жуукълашды да, былай айтды:

- Хайт де, Хамит! Билмеген затынгы сора тур деп, кесини кабинетине чакъырады.

Аны газетде биринчи ишчи кюню алай башланнган эди. Кесин да литература ишчи этип алгъан эдиле. Тёрт айдан сора пропаганда эм агитация бёлюмюне энчи корреспондент этедиле. Анда тамата Къулбайланы Алий эди. Хамит да андан кёп затха юйреннгенди. Кесини жерин таба баргъанды.

Артда аны письмола бёлюмюне тамата этедиле. Газетни газет этген аны ишчи, элли корреспондентлерини, окъуучуланы къагъытлары болуп келгендиле. Хамит ала бла байламлыкъны кючлендиргенди. Тюбешиуле къурагъанды. Хар келген къагъытны эсепге алгъанды. Басмаланнган материаллада кёчюрюлген кемчиликлени кетерир ючюн, аланы керекли жерлеге жибергенди. Газетни деберин кётюрюуге уллу эс бурады. Кеси да ишлей, башхаладан да сурай биледи. Ахшы къураучу болады. Андан эди газетни редакторуну орунбасары этгенлери да.

Жууаплылыгъын терен сезе

Редакцияны таматаларындан бири болгъаны бла бирге аны жууаплылыгъы ёседи, иши бютюнда кёп, заманы уа аз. Биттир улуну заманыны асламысы башхала жазгъанны окъургъа кетеди. Тюзетирге тюшеди. Тюзете туруп, Хамит авторну жюрегин къыйнамазча, энчи хатын сакъларгъа сакъ болады.

Газетни мурдорун литература ишчиле тутхандыла. Ала хар сёзню татыуун, магъанасын терен ангылагъан, билимли адамладыла. Алай эсе уа, ала бла эслеп, айтырыгъын-къайтырыгъын билип сёлеширге керекди. Чыгъармачылыкъ ишге берилгенлени сёз кётюралмагъанлары да болуучуду. Аз жерден сёз чыгъып, бир бирге кёлкъалды болгъан кезиулени да кёргенбиз. Бир бирни жаулап, талай заманны сёлешмей айланнган адамланы жарашдырырны орунуна аланы къозутханлагъа тюбегенбиз. Ол затха Хамит жол бермеучюсюн аны таныгъанла биледиле.

Бу жумушакъ сёзлю, сюйдюмлю адамны тенглери, шуёхлары бла ёхтемлениучюсю эсимдеди. Алай хар ариу сёз айтхан, биргенге ишлегенлени барысы да санга нёгер болуп бармайды. Шуёхла аздыла, аны себепли аланы сакъларгъа кереклисин Хамит бир заманда да унутмагъанды.

Кёпге созулгъан ауруу ахшы тенгибизни жашауун юздю. Энди къууанчыма, жарсыуума табылыучу шуёхум, ауур атлай, ышара-ышара, босагъамдан кирмез. Жюрек къайгъыларымы чачмаз, къыйын кюнюмде манга билеклик этмез. Алай, ол эсиме тюшсе, хар заманда да биргемеди, аны юйюне сёлешеме. Мариямны, жашлары Алимни, Салимни, келинлерини, туудукъларыны ауазларын эшитсем а, кесими жапсарама. Хамитни ауазын эшитгенча, кёлюм кётюрюледи. Ол кеси кетген эсе да, аны от жагъасыны, тыпырыны жылыуу кетмегенине къууанама.

ЗАНКИШИЛАНЫ Хусейин.

ЖЫЙЫЛЫУ

Шахарларына хайырларын жетдире

Прохладный шахарны бизнес-инкубаторунда прохладначы активистлени таматалары Мария Кашкарованы башчылыгъы бла Жаш тёлю администрацияны кезиулю жыйылыуу бардырылгъанды. Анда озгъан кезиуде тамамланнган жумушланы сюзгендиле эм келир заманнга борчланы белгилегендиле.

Доклад бла сёлеше, Мария Кашкарова хайырлы ишлегенлерин чертгенди. Ол энчи «Биз шуёхлукъ бла кючлюбюз» деген ат бла бардырылгъан «тёгерек столну» ишине иги багъа бергенди. Анга Прохладна районну окъуучуларындан сора да, республиканы башха шахарларындан бла районларындан да жаш адамла къатышхандыла.

Уллу Хорламны кюнюне жоралаб а эсгертмелени тёгереклерин тап халгъа келтириу акция барыдыргъан эди, «Бизни Хорламыбыз» - «Урушну юсюнден сен алдыргъан фильм» деген Битеуроссей акциягъа да къатышхандыла. Андан сора жаш активистле отчет кезиуде «Шаг во Вселенную» деген ат бла сурат конкурс къурагъандыла, шахарда бардырылгъан магъаналы ишлеге тири къатышадыла.

Жаш тёлю администрация Халкъны социальный жумушларын жалчытхан комплексли ара бла бирге «Джуманджи» деген жандауурлукъ акцияны бардыргъандыла. Анга шахарчыла да сюйюп къатышхандыла. Аны кезиуюнде ДЦП-дан ауругъан 6-жыллыкъ прохладначы жашчыкъны саулугъун багъаргъа ахча жыйылгъанды.

Дагъыда ала республиканы парламентарийлери, КъМКъУ-ну студент советини лидерлери бла, Санкт-Петербургну университетини профессору Борис Аверин бла эм жер-жерли самоуправленияны Советини депутатлары бла да тюбешгендиле.

Жууукъ заманнга белгиленнген жумушланы араларында уа «тёгерек столла», жандауурлукъ акцияла, конкурсла, шахар байрамла бла субботникле бардыла.

Людмила ПАНФИЛЕНКО,
Прохладный шахар округну администрациясыны пресс-секретари.

Интернет-конференция

Хар соруугъа тынгылы ангылатыш

Битеулю билим бериуню жангыртыу къалай баргъаныны юсюнден регионлагъа толу билдирип турур муратда Россей Федерацияны Билим бериу эм илму министерствосу ведомствону Департаментини хар келген соруугъа кеси энчи жууап берлик башчысы Елена Низиенкону къатышыуу бла бу адресге кёре: //newseducation.ru/services/celebrity/ Интернет-конференция ийгенди.

Конференцияны къурагъанланы айтханларына кёре, социальный соруланы итоглары ачыкълагъанларыча, билим бериуню жангыртыуну процессинде не зат, къалай боллугъун адамла иги ангыламайдыла, ол а керексиз хапарланы чыгъыуларыны сылтауу болады, белгилисича, битеу да ыразы болмаулукъну тудурады. Интернет-конференция федеральный министерствону оюмуна кёре,- ол тюзюнлей властьны келечисине сорур затын билдирип, тынгылы тюз ангылатыу алыргъа онг береди.

Инна КУЖЕВА.
КъМР-ни Билим бериу эм илму министерствосуну пресс-службасы.

Школ жашау

Окъутур кезиуню ашыгъып сакълайдыла

Герийланы Мадина бла Атабийланы Танзила дерс баргъан кезиуде.

Бабугентни орта школунда эки кезиуге окъутадыла. Тамата классла эрттенликден келедиле. Гитче сабийлени дерслери уа кюн ортадан сора башланады.

Белгилеп айтырчады, мында 1-чи - 4-чю классланы окъуучуларындан бир энчи къауум да къуралгъанды. Ала окъуу юйге эрттенликден окъуна келедиле. Устазланы биргелерине олтуруп, юйге берилген дерслерин этедиле. Кюн ортада столовада ауузланадыла. Андан сора бир сагъат солуйдула эм дерслерине барадыла.

Школда бу амалны кийиргенлери школчуланы билимлерин ёсдюрюрге ахшы себеплик этеди. Экинчиден а, ата-ана ишде болса, сабий кеси аллына къалмайды. Биз ары баргъан кюн бу къауумда уроклары Герийланы Мадина бла Атабийланы Танзила бардыра эдиле. Ала билимли, иш кёллю устазладыла. Дерслерин сейир бардыргъанлары себепли къызчыкъла бла жашчыкъла ала окъутур кезиуню ашыгъып сакълайдыла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Ма санга!

Башкъортостанда муслийманланы байрамлары солуу кюннге саналмайдыла

Уфада жашагъан журналист Сергей Дулов «ишлемеген – ашамайды» деген оюмну тюзге санайды. Ол себепден бир-бир ызындан кёп солуу кюнле болуп, халкъ да ишсиз тургъанларын кёрсе, жюреги окъуна къыйналады. Битеуроссей байрамла да кёпдюле, алагъа уа Башкъортостанда Ораза бла Къурман да къошуладыла. Мындагъы законда да алай жазылыпды.

Республикада жашагъанла ол законнга ыразыдыла. Бизни къыралда, христиан, муслийман болсун, ким угъай дерикди артыкъ солуу кюн къошулгъанына? Дулов а, ол кюнлени солуу кюннге санагъан Россей Федерацияны Конституциясына, Ишчи кодексине, «Дин биригиулени юслеринден» законуна да чюйре келеди, дейди. Аны бла да къалмай, аланы кетерирге керекди деп, сюдге окъуна бергенди. Башкъортостанда сюд аны жанлы болмагъандан сора, Россейни Баш Сюдюне дери жетгенди. Анда уа аны тюзге санагъандыла.

- Ишчи кодексге кёре ишчи заманны миллет тёрелени эсге алып къураргъа жарамайды. Солуу эм байрам кюнлени тохташдырыргъа жаланда федеральный органланы эркинликлери барды, - деп айтылады РФ-ни Баш сюдюню оноуунда.

Башкъортостанны Къырал жыйылыуунда ол оноуну жаратмагъандыла. Ведомствону пресса арасында билдиргенлерине кёре, сюдден документле алыкъа келмегендиле. Келселе да, Курултай РФ-ни Баш сюдюню президиумуна тарыгъыу къагъыт жиберирге деп турады.

Сергей Дулов а кесини кёз къарамын билдирирге окъуна сюймейди.

- Мени аны айтмазгъа сылтауларым бардыла, - дегенди.

Журналистни юсюнден коллегалары айтханнга кёре, ол тюзлюкню сюйген адамды, жаратмагъан заты болса, сюдге береди, анда уа бир заманда хорлатмайды.

- Федеральный законлада бир бирге келишмеген жерлери кёп тюбейдиле, - дейди юрист агентствону директору Альберт Еникеев. – Ишчи кодексде солуу кюнле къошаргъа эркинлик берилмейди. «Дин биригиулени юслеринден» законда уа (Башкортостанны Курултайы ол законну шагъатлыкъгъа алып, къоруулайдыла кеслерин сюдде) быллай жазыу барды: «дин биригиулени тилеклери бла тийишли органла, дин байрамланы солуу кюн этерге эркинликлери барды». Алай «тийишли органла» кимле болгъанларын а закон ангылатмайды. Ала федеральный эм жер-жерли властьла да болургъа боллукъдула.

Сейири уа недеди десегиз, муслийманланы байрам кюнлеринде жаланда Башкортостанда ишлерикдиле. Башха регионлада уа, сёз ючюн, Татарстанда, Чечен Республикада ол кюнле, алгъынча, солуу кюнлеге саналгъанлай къаллыкъдыла.

«Комсомольская правда» газет.

ЖАРСЫУ

Жигитлерибизни унутургъа жарарыкъ тюйюлдю

Ючкекен Къарачай-Черкес Республиканы Гитче-Къарачай районуну арасыды, уллу элди. Аны ортасында, бек ариу жеринде Махтаулукъну аллеясы барды. Алайда КъЧР-ни инсанларыны Совет Союзну, Россейни, Социалист Урунууну Жигитлерини уллу суратлары орнатылыпдыла.

Элни ичи бла ётген аланы эслемей къоймайды. Озгъан жылланы батырлары - заманны кюзгюсю-суратладан, бюгюннгю тёлю къалайсыз, мамыр жашау ючюн къазауатлада кюрешгенлени унутмай турамысыз деген ча соруулу къарайдыла. Аланы асламысы къарачайлыладыла. Болсада араларында малкъарлы жаш да барды. Ол Биринчи дуния урушну жигити, Георгий жорну толу кавалери къашхатаучу Эфендиланы Абдурахманны жашы Аслан-Алийди. Бу адамны сураты бери къалай бла орнатылгъанды, кесини юсюнден а не билебиз?

Эфендиланы Юсюп Холамда жашай эди. Аны беш жашы бла тёрт къызы болгъанды. Жашла: Керим, Мухаммат, Шакъман, Хусейин, Абдурахман. Тamaталары Керим юйдегили болгъандан сора Къашхатаугъа кёчеди. Артдаракъда аталары Юсюп, сиз да барып, анга билеклик этигиз деп, жашларындан Мухамматны бла Абдурахманны юйюрлери бла Къашхатаугъа кёчюреди.

Къарындашла жангы жерде юй-журт ишлеп, жашап тебирейдиле. Абдурахманны эки жашы болады. Бир жол экиси да уугъа чыгъадыла. Баттал таматады. Анга жыйырма беш жыл болады. Аны юйдегиси да барды, Аслан-Алий 17-18-жыллыкъ жашды. Къарындашла экиси да Къашхатау бла Бабугент ортасында онг къолгъа, Хеу сууу таба ётедиле. Агъачны теренинде ууда абадан ажымлы ёледи.

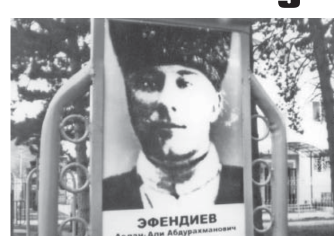

Къарындашы алай болгъанына Аслан-Алийни ичи кюеди, элинде, юйюнде турургъа уялады, бир кесекден Къашхатаудан кетип къалады. Биринчи дуния уруш башланады. Эфенди улуну анда хапары чыгъады.

Биринчи аскер саугъасын 1915 жылда 17-чи февральда Карпат тауланы тийресинде, Венгрияны чегинде, Майдан элни къатында бардырылгъан урушда этген ётгюрлюгю ючюн алгъанды.

Орус аскерде бек сыйлы орденледен бирине Георгий жору саналгъанды. Аны тёрт даражасы барды. Аланы барысына да тийишли болгъан орус аскерни чынтты жигитине саналгъанды. Эм алгъа аны тёртюнчю даражасы берилгенди. Биринчиси уа ахырында. Эфенди улу аланы барысына да тийишли болгъанды.

1915 жылда 3-чю июльда ол, жау жанындан топ-окъ атылгъанына да къарамай, аскер бёлюмлени связь бла жалчытханды. Бу жигитлиги ючюн Георгий жорну ючюнчю даражасын Уллу князь Кирилл Владимирович бергенди. Ол заманнга жигитни бу орденни тёртюнчю даражасы бар эди.

29-чу майда 1916 жылда, кесине бойсуннган бир къауум солдат бла чабыууллукъ этип, чек сакълагъан жау аскер бёлюмню къолгъа этеди. Аны ючюн анга орденни экинчи даражасы берилген эди.

1916 жылда август айда Россей Австро-Венгрия бла уруш этгенде, орус аскерни санында малкъарлы жашла да болгъандыла. Ала Карпат тауланы кюнбатыш жанында сермешгендиле Эфенди улу къуллукъ этген аскер бёлюмню таматасы Керим Хан-Эриванский 4-чю декабрьде 1916 жылда полкну командири полковник Старосельскийге жиберген къагъытында былай жазады: «Бу атлы аскерчилени урушда этген жигитликлери ючюн саугъаларыгъызны тилейме». Ол тизмеде Аслан-Алий да болгъанды. Бу жол Эфенди улу Георгий жорну биринчи даражасына кёргюзтюледи.

Эки жылны ичинде малкъарлы жаш Георгий жорну юч даражасына бла Жигитликни майдалына тийишли болгъан эди. Ызы бла анга урядник чын да бериледи.

1917 жылда 27-чи майда Эфенди улу бла къауум аскерчи, ол санда белгили революционер Асанланы Хажи-Мурат да, австро-венгриячыла бийлеп тургъан жерге тасхагъа тебирейдиле. Жау аскерни къыстау топ-окъ атханына да къарамай, алларында Аслан-Алий болуп, атлары бла жюзюп бир черекден да ётедиле. Сора Бабино деген элни бир жанында тохтайдыла.

Эфенди улу алайда къаллай бир жау аскери болгъанын тохташдырып, таматаларына билдиреди. Сора болушлукъ жетип ала жаугъа чапхан заманларында, Аслан-Алийге топ окъ тийип, алайда ёлгенди. Георгий жорну биринчи даражасы бла ауушхандан сора саугъаланнганды. Ол заманда анга 22 жыл да толмагъан эди. Ма алай бошалды Биринчи дуния урушха къатышхан, Георгий жорну тёрт даражасына да тийишли болгъан Эфендиланы Абдурахманны жашы Аслан-Алийни къадары.

Жигитни аты унутулуп къалмасын деп, къарачай къарындашларыбыз, башында айтханыбызча, суратын Махтаулукъну аллеясына къошхандыла. Уллу орамгъа да атын атагъандыла. Сау болсунла!

Къарачайда батырланы эсде тутар ючюн, уллу эс бурулады. Бир-бир эллеринде айтхылыкъ адамларына эсгертмеле орнатадыла. Биз ол жаны бла бираз къарыусузбуз. Ётгюрлерибиз болмай угъай, аланы эсде тутууну къайгъысын тийишлисича этмей. Мен оюм этгенден, эл администрация, тукъум адамлары, эллилери уа жигитни аты эсде къалыр ючюн, къолларындан келгенни этерге керекдиле. Эсгертмеми салдырадыла неда туугъан элинде бир уллу орамгъа аны атынмы атадыла, ала барысы да жамауатха керек затладыла.

Жыйырма бир жыллыкъ жерлешибиз, аты да Аслан, кеси да Аслан кибик жигит, аллай даражагъа тийишли болгъанда, аны аты эсде къалырча этиу барыбызны да борчубузду. Ол халкъны ёхтемиди. Бютюнда Эфендиланы тукъумну бла Къашхатауну.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Жандаууурлукъ

Дунияны сакъларыкъ - огъурлулукъду

Бу кюнледе малкъар маданият арасыны башламчылыгъы бла КъМКъУ-ну Филология институтуну малкъар тилни бёлюмюню эм университетни башха факультетлерини окъуучулары, саугъала да алып, Крем-Константиновское элде орналгъан сабий юйге баргъандыла. Анда къонакъланы келирлерин ашыгъып сакълай эдиле. Арада ишлеген Зезаланы Маратны клоун программасын жашчыкъла бла къызчыкъла бек жаратхандыла. Ол ала бла ойнап тебирегенде уа, бютюнда жарыкъ болгъандыла. Хар шинтикге топ салып, сабийле уа аланы атдырып да бир кесек булжугъандыла. Къауумлагъа юлешинип, гитче топчукъланы да жыйгъандыла. Андан сора да, клоун кёп сейир зат къурагъанды. Артда студентле алагъа саугъаларын бергендиле.

Араны лаборанты Додуланы Жамиля билдиргеннге кёре, ала кёп болмай хычинни кюнюн бардыргъан эдиле. Аны бла тенг болгъан жандаууурлукъ акцияда отуз минг сом жыйылгъанды. Сабий юйге не керeклилигини юсюнден аны башчысы Арсен Кунашев айтханды. Болгъан ахчагъа телевизор, DVD, жомакълары бла дискле, энчи гигиенаны затларын, школ керекле, татлы ашарыкъла алгъандыла.

Бу жолоучулукъ студентлени жюреклеринде кёп тюрлю сезимле туудургъанды. Аладан бири Биттирланы Марат быллай огъурлу ишге къатышыу аны мураты болгъанын белгилегенди. «Интернатха барып, ол сабийлени кёрген жашауну къатылыгъын, ачылыгъын да ангылайды. Аланы къатларында бизни харкюнлюк жарсыуларыбыз магъанасыздыла. Андан сора бир болмачы затла ючюн жиляп, тарыгъып айланнганлагъа айып окъуна этесе. Аллах бир адамгъа да сынатмасын аллай къыйынлыкъ. Сабийчиклени жашаулары уа не къадар иги къуралсын»,-деп чертгенди ол.

Малкъар тилни бёлюмюню экинчи курсунда окъугъан Геляланы Жамиля да Тюбейланы Светлана сабий юйге барыргъа чакъыргъанында, бек сюйюп къошулгъанын билдиргенди. Ёксюзлеге жаным бек ауругъанды. Биз аланы аз да къууандыргъан эсек, муратыбызгъа жетгенбиз. Бир бала да къалмасын атасыз, анасыз, дегенди.

Башда сагъынылгъан маданият араны башчысы Тюбейланы Светлана айтханыча, бусагъатда жандаууурлукъ иш бла кёпле кюрешедиле, ала уа - сегиз жыл. «Ол бизге тёре болуп къалгъанды. Кёп заманны «Намыс» реабилитация арагъа барып тургъанбыз. Бу жол эм къыйын болумда тургъан сабий юйню излегенбиз.

Бизге билдиргенлерине кёре, аллайла Бабугент элдеги бла Крем-Константиновскоеде интернатла эдиле. Биринчисинде алгъаракълада «М Драйв» жамауат организация болгъан эди, ол себепден бирси элге атландыкъ. Ары бек алгъа араны ишчиси Зезаланы Марат барып, алагъа не кереклисин билип къайтды. Ол затланы «Китапны дуниясы», «Алтын тауууш» эм башха тюкенледен алгъанбыз. Не мурат бла айланнганыбызны билгенде, ала, бири къалмай, багъаларын иги да тюшюргендиле, «Школчу» уа бир мингнге канцтоварланы хакъсыз бергенди. Аны ючюн аланы барысына да жюрек ыразылыгъымы билдиреме.

Ахырында мени айтырыгъым, дунияны ариулукъ сакълар дейдиле да, бир ауукъ жыл мындан алгъа алай окъуна болур эди. Бусагъатда уа, мени оюмума кёре, дунияны сакъларыкъ огъурлулукъду, бир бирге жан аурута билмеклик эм къайгъырыулукъ»,-дегенди Светлана Мухтаровна.

Тюбешиуню ахырында сабийле, юйретиучюле да къонакълагъа ыразылыкъларын билдиргендиле эм энтта да келирлерин тилегендиле. Артда уа ала барысы да, бирге жыйылып, суратлагъа тюшгендиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

МУДЖАХИДНИ ПИСЬМОСУН ОКЪУГЪАНДАН СОРА

Акъылдан тайыу

Интернетде сейирлик затланы кёп табаргъа боллукъду. Излесенг, эртте, кеч болса да, сен сейирлик материаллагъа тюберiксе, аланы араларында къужур жазылгъанлары да боладыла. Алайды да, мен жаш «муджахидни» кесини анасына жазгъан жашырын письмосуна жолугъуп къалгъанма. Ол экстремист сайтладан бирлеринде орнатылгъанды. Аны тюбюнде жазгъан адамны тукъум аты жокъду. Автор, атын нек жазмагъанын ангылата, энчи службаладан букъгъаныны юсюнден айтады.

Бизге къагъытны жазгъан жаш адам бла тюбеширге хазна тюшерик болмаз. Алай аны бла ушакъ этерге, даулашыргъа уа бек сюебиз. Ол себепден а, бу письмону хайырланып, анда айтылгъан затланы, алагъа жууапла-комментарийле берип, ангылатыргъа мурат этебиз. Бизни умутубуз былайды - бандгруппагъа тюшген жаш адамгъа ол не затлада жангылгъанын, аны ёлюмге не затла жетдирликлерин ангылатыргъа кюрешиудю. Эм ол ишибиз акъылларын алыкъа башларына жыймагъан жаш адамланы жашауларыны магъанасын ангылар ючюн, арталлыда терс жолну сайлагъанларына тюшюндюрюу амалларындан бирлериди.

Алайды да, «муджахидни» (**М**) бла авторну (**А**) араларында эпистолярный диалогну бардырайыкъ.

М. - Кюнюнг ахшы болсун, Аллахдан ыразылыкъ тапхын, сени сюйген анам! Санга кесими оюмларымы, жарсыуларымы къалай билдирейим деп, кёп сагъыш этгенме эм санга бу письмону жазаргъа таукелленнгенме. Мен къарынынгда болгъан замандан башлап шёндюге дери (Аллахдан кечгинлик тилеген эм жаннетге тюшер ючюн кюрешген муслийман болгъан заманыма дери) мени ёсдюргенинг эм тынчлыгъымы сакълар ючюн салгъан уллу къыйынынг ючюн мен санга бек ыразыма...

Кеслерин муслийманлагъа санагъан адамла, чагъыр бла аракъы харам болгъанларын, тонгуз этни ашаргъа жарамагъанын туугъан заманларындан окъуна билген адамла,къалай тюрленнгенлерин сен къалай кёрмейсе? Аланы адамлыкъларына не болгъанды? Аллахдан къоркъуулары къайры кетгенди?

Тёгерекдеги кирликге, былхымсызлыкъгъа мен къалай тёзюп турайым?! Бирси адамлача болур ючюн, аракъы, тютюн ичерге, ушагъысыз сёзлени хайырланып, аман, айыплы анекдотланы айтыргъа, тиширыуланы юслеринден хапар айтыргъа, зийналыкъ этерге, уллу ырысхыны жыяргъа итинирге, къуллукъда ёрге чыгъаргъа кюреширге керекме. Сагъыш этчи, мен кесими ол жазыкъ адамлачамы жюрютюрге керекме? Огъесе сени жашынг жаннетге жолун ахшы ишлери бла ишлесе эм жууукъларыбызны палахладан сакълауну Аллахдан тилесеми сюесе?».

А. - Жашчыкъгъа бек алгъа былай айтыргъа сюеме: кесинги тап жюрютюр, Аллахдан къоркъур ючюн, ваххабит болургъа, къолунга сауут алыргъа эм бандитлеге къошулургъа керек тюйюлсе. Аракъыдан, тютюнден, эриши сёзледен, аман ишледен жийиргенсенг да, тамамды динни чынтты къуллукъчусу болур ючюн. Сен санагъан аман ишлеге къажау кюрешиу, агъачда бугъунуп айланнган замандан эсе, ачыкъ жашау этген кезиуде иги да къыйынды – кесинги ич дуния жашаунгу, адамлыкъ жаны бла кючюнгю къыйматлары къаллайла болгъанларын ма ол заманда ачыкъларыкъса сен. Башха адамлагъа – къоркъуусуз эм чыдамсыз адамлагъа – ахшы юлгюню сен жаланда обществогъа хайырлы ишлеринг бла кёргюзталлыкъса.

Жашауда тапсыз ишледен узакъда турургъа, башынгы, страусча, къумну тюбюнде букъдурургъа кюрешсенг, тёгерекдеги болумну иги жанына тюрлендирир ючюн, бир тюрлю къыйын салмасанг, сени ариу сёзлерингден обществогъа бир тюрлю хайыр боллукъ тюйюлдю. Алай, угъай, «муджахид» дунияны тюрлендирирге (керекди, адамны ич дуниясын угъай, тёгерекдеги болумланы) кюрешеди. Бек осал къужур амал бла – аскер саутну эм чачдырыучу затланы болушлукълары бла.

М. - Кяфыр режим бла келиширге эм унукъдуруулуп жашаргъа сюймеген муслийманла, шёндю кяфыр россейли къыралны гражданлары эм христиан эм мажюсю байрамланы кеси ыразылыкълары бла белгилегенле орус пасханы, аракъыны ичип белгилейдиле».

А. – Къыралны сёгерге кюрешген радикалны ётюрюк хапарларын бир жанында къояйыкъ, алай байрамланы юслеринден терслеулерине уа жууапла берейик. Биринчиден, Россей Конституциягъа тийишлиликде светский къыралды, ол себепден а гражданладан бир къауумларына ол неда бу динни тут деп айтыргъа бир кишини да правосу жокъду. Къайсы байрамны белгилериги да аны кесини ишиди.

Хау, Север Кавказда халкъны асламысы ислам динни жюрютеди. Ол а адамгъа ахшы жашау этерге эм жангы жылны байрамын белгилерге арталлыда чырмау салмайды. Ол мажюсю байрамды дерге тилибиз айланмайды. Бу байрам мындан бир ненча ёмюрню алгъа светский байрамгъа айланнганды эм бюгюнлюкде уа сабийле эм абаданла бек сюйген жууаш байрамча белгиленеди. Декабрьни 31-чи кюнюнде къууанчны къалай къуралгъаны хар адамны кесини адамлыкъ, культура даражасына кёре болады.

М. - Мен битеу ишлерими Аллах ючюн этеме. Бу къагъытны да мен Аллах ючюн жазгъанма. Нек дегенде анам, сен манга ыразы болурунгу излейме, аны къой, мени бла ёхтемленсенг бек сюеме, жашым Аллахны сёзлери бек бийикде турурча этген муслийманладан бирлериди деп».

А. – Аллах ючюн этилген ишлеге ёлюмню угъай, огъурлулукъну жайыу бла байламлы ишлени кёбейтиуню санаргъа керексе. Тюз оюмлу адам ««муджахедлени» ишлерин –автомобильлени чачдырыуну, асламысында тиширыула, къарт адамла, сабийле тургъан юйлени ичлерине гранаталаны атыу, гурушхалыкъ бла битеу тёгерекдеги затлагъа аскер сауутладан от ачыу эм алагъа ушагъан башха ишлерин – тюзге бир заманда да санарыкъ тюйюлдю. Исламны магъанасы башха динни тутханланы не къадар кёп ёлтюрюуде угъай, адамлагъа хайырлы ишлени этиудю,тёзюмлюлюкдю, къоншула бла жарашыулукъда жашаргъа чакъырыуду. Алай быллай ишлени акъылларында жаланда уруш этиу эм душманланы къырыу деген кюйсюз ишле болгъан ваххабитлеге мамыр жашауну, тынчлыкъны сакъларгъа керек болгъанын ангыларгъа къыйынды.

М. - Бусагъатда властьны битеу ишлери исламгъа бла муслийманлагъа къажау бурулупдула: даулашланы чыгъаргъан ара межгитни харам ахчагъа ишлеу эм башы алтын суу къошулгъан бояу бла сюртюлген христиан къурулуш бардырыу жаны бла ишле да. Муслийман адам кяфыр храмны ишлерикмиди эм межгитлени жабарыкъмыды?

А. - Автор айтхан затла бир бирлерине къажау магъаналыла болгъаны ачыкъ эсленеди: алгъа муслийманлагъа эм исламгъа къажау ишле этилгенлерини юсюнден, ызы бла уа шёндюгю властьны башламчылыгъы бла межгит ишлене тургъаныны юсюнден айтады. Да сора ким кимге къысыулукъ этеди?

Ахыры 4-чю бетдеди.

Ахмат бла Самат студент жылларында татлы шуёхла болгъандыла. Факультетлери, жашагъан общежитлеринде отоулары да – бир. Была окъууну бошар жыл университетге Насима кирген эди. Ма ол уаахтыдан тенглени аралары бузулгъан эди. Тёгерекдебашда бири бириңден ариу къызла кёп, жашланы кёзлери уа анга къарадыла. Экиси да аны жаратдыла.

бла, жер бла кюрешип кечине тургъан эдиле. Анга ана, къарындаш, эгеч болушлугъу болмай, Насима да сабийледен хазна ычхыналмай, бек жунчудула. Къуру ала тюйюл эдиле, эллиле бары да жашай эдиле ол халда.

Хата кесинлей жюрюмейди. Ахматны саулугъу арт жыллада бек осалгъа кетгенди. Ишге тийсе, жюреги терк-терк тутуп къалады. Ансыз а къалай жашау сюрте бир кесек эс тапханча болду. Туруп да кеталмай, иги кесек олтурду, кеси сагъышларына батылып. «Уллу Аллах, манга быллай бир ауаралыкъны Саматны жюрегин къыйнагъаным ючюнмю бергенсе?Аны сайласам, анга эрге чыкъсам, къалай эркин жашарыкъ эдим, бир къыйынлыгъым болмай. Мен тели! Аллына келе тургъан насыбын кеси къолу бла да артха тюртген. Менден сора, аллай акъылсыз жаратылгъан болурму бу дуниягъа!

Сюймеклик ючмюйюш

Болгъан иш

Сюймеклик ючмюйюш кёплени адамлыкъларын сынагъанды. Эсде болмай тургъанлай, эки жаш да аллай болумгъа тюшедиле. Бу сезимни сокъур тюйюмчегин тешаллыкъ Насимады. Ол а терен сагъышлагъа кёлленипди. Нек дегенде ол, кертиси бла да, жашланы бирин бириңден башха кёрмейди. Сайлау - къыйын ишди.

- Я Уллу Аллах! Мени юсюмденми айтылгъан болур «Кёк-Ала» деген жыр! Алай мен, ол къызча, башха жашны сюймейме. Ахмат бла Самат манг бирча багъалыдыла. Мен халал тенглени харам этмез ючюн, не этейим? – деп, кёп армау бола эди Насима.

Къыйын болсада, къыз Ахматны сайлады да, кёп оздурмай, тойларын этдиле, бир юйюр къурап, жашап тебиредиле. Экиси да Саматны къууанчларына чакъырыргъа базынмадыла. Ёхтем жюреги болгъан жаш а быланы жашауларындан чыгъып кетди...

Тенглеринде Саматны жюрегинде болгъанны билмеген жокъ эди. Ала аны жапсарыргъа кюрешдиле.

- Ючюнчю курсда окъугъан Марина сени сюйюп-кюйюп тургъанлы толу юч жыл болады. Ол, санга атап, ийнарла къурап, назмула тизип, жырла тагъып жашагъынын сен кёрюрге сюймейсе. Ийнан, кимге сорсанг да, Марина Насимадан кёп да ариуду, эслиди. Бюгюн окъуна аны къачырып келейик, - дей эдиле ала .

Болсада Самат, сабыр, акъыллы адам, жюреги ачыгъан кезиуде ашыгъышлы оноу этмеди. Къанын суума, ачыуун чёкме къойду. Москвагъа кетди да, анда ишге тохтады. Бираздан, къырал бузулуп, жангы жашау халла тохташа башладыла. Бу биз хапарны айтхан кезиу не бла айырмалы болгъанын эслеринде алыкъа кёпле тутадыла: аз заманчыкъны ичинде бирле чирик бай болуп, халкъны асламысы уа садакъа жыяргъа жетишип къалгъан эди.

Самат биринчиледен болду. Ол ара шахарда къурулуш фирма къурады да, аны филиалларын а кесини шахарында да ачды. Ол, жыл да ётгюнчю, республикада угъай, къыралда окъуна иги да бай адамланы санына къошулуп, ала бла байламлыкъ жюрютюп, бек эркин жашайды. Алай бизнес бла кюрешгенле ишге асыры кёп заман къоратханлары себепли энчи жашаугъа, юйюр къураугъа итинмей, хо, жетиширбиз деген акъылгъа кетип къалыучудула. Ма Самат аллайладанды. Банклада уллууллу счётлары, республикада, Москвада да фирмалары, алай юйюрю, юйдегиси уа жокъ.

Ахмат а жангы жашаугъа тюшюналмагъанды. Аны диплому, алгъан билими да кишиге керек болмай, жукъгъа да жарамай къалгъанына жюреги бек къыйналады. Шахарда юйюрюн туталмазлыгъын ангылап, элге кёчдю. Мал этсин! Ол хыйсапдан, юч жюз минг сом кредит алып, мал жаяргъа умут этди. Жарлыгъа байлыкъ жарашмайды дегенлей, хайыуанланы сатып да алгъан эди, алай аланы багъаргъа, алагъа къарааргъа уа адамы къайда, кесини уа саулугъу жокъ. Алай бла алгъан ахчасы да арыгъа-бериге эсленмей къорады. Борчну уа тёлемей амал жокъ. Процентле бла пеняла уа кёпден-кёп бола барадыла.

Сабийлени школгъа ашырып, юйге киргенинде, Насима Ахматны, полда ааууп, къолу бла уа кёкюрегин къармай тургъанын кёрдю да, кеси да эсин ташларгъа аздан къалды. Больницада салыннган диагноз ышангысыз эди. Саусузну жюреги кенг жайылгъан инфаркт болгъанды, анга мычымай операция керекди. Мында уа аны этерге базынмадыла. Ачыкъ айтдыла врачла Насимагъа: «Ахчанг кёп эсе, Москвагъа элт, аз эсе уа, былайда жууугъуракъда, Астрахань шахарда быллай саусузлагъа бакъгъан клиника ишлейди. Ары уа элталлыкъ болурса»...

- Мени ахчам арталлыда жокъду, - деди Насима. Эрини къатында кече кёзюн къысмай чыкъды.

- Къалай этейим? Ахча мажарыр амалтын, багъылмай, Ахмат ёлюп къалса, ёмюрде да кесиме кечалмам, ажым этип турлукъма. Угъай банкдан энтта да бир кредит тилейим. Сабийле да ёсюп кeледиле, ала да ишлерле, кесим да алыкъын къазауат этип кюрешаллыкъма, тёлербиз, аталары иги болсун ансы. Ма быллай эдиле къыйын болумгъа тюшюп, чыгъаргъа онг тапмай инжилген тиширыуну сагъышлары.

Арада заман оздурмай, заявление жазып, къагъытла къурап, кредит алыргъа шахарны къырал банкына барды. Кабинетни ичине кирип, жумушун ангылатды.

- Биз сизге ахча арталлыда бераллыкъ тюйюлбюз. Сизни алгъын кредитигиз да тёленмей турады. Процентлери, пенялары бла бек уллу борч болгъанды. Сизге мычымай аны къайтарыргъа керекди. Алай болмаса, судебный приставла сизни юйюгюзге, башха мюлкюгюзге да тазир саллыкъдыла,- деди банкны ишчиси. Насима, суугъа тюшген таш къармар дегенлей, банкны управляющисине барды. Алай ол а бютюнда ачы да, къаты да сёлешди:

- Биз сизге кредит бераллыкъ тюйюлбюз. Мен ачыкъ айтама – биз жандаууурлукъ этген фонд тюйюлбюз, - деп, сёзню кесип къойду. - Алгъан кредитигизни къайтармасагъыз а, ишигиз сюдге берилликди.

Уллу къычырып жилярыгъын кючден тыя, чартлап кабинетден кетди. Банкны эшигинден тышына чыгъып, арбазда шинтикге чёкдю. Эки къолу бла бетин жабып, жилямукъларын

Насима быллай ауур сагъышла этe, жериңден турду да, банкны къабагъына атланды. Арлакъда, аны тышында, шо бир ариу, омакъ машина тохтады да, андан ариу кийиннген, бийик, келбетли киши чыгъып, банк жанына атлады. Ол адам да, Насима да бирге жетдиле эшикге. Эр киши эшикни ачып, тиширыуну чыкъма къойду. Къабакъ юсюнде тюбешдиле бу адамла. Бир бирни бетлерине къарадыла да, экиси да, сын къатып, не ары, не бери атлаялмай, ауузларындан сёз чыгъаралмай иги кесек турдула. Насима Саматны терк окъуна таныды. Ол а тиширыуну къыйналып.

Тиширыуну халы тап болмагъанын ангылап, Самат аны, артха къайтарып, шинтигине олтуртду, жашауундан хапар сорду. Насима сюймесе да айтды. Ахматны аурууун да. Жаш а эртте сезимлерин эсине тюшюре олтурады. Была экиси да бир юйюр къурагъандан сора къаллай умутла келе эдиле муну башына. «Ай, ийсагъан, бир амалсыз болуп тюшге эди Насима мени аллыма, мен анга къалай кёл кенгдирир эдим, къалай къууаныр эдим аны жарсыуларына, къалай дерт жетдирир эдим мен анга!».

Ма студент заманда жаныңдан эсе бек сюйген къызы, аны башха жашха алышып, дуниясын мутхуз, жашауун а тынгысыз этген аллында олтурады. Тюз да умутларында тежегенча, амалсыз, ауара, армау окъуна болуп. Алай Саматны жюреги къууанмады, кёл кенгдирмеди. Аны къой да, терен жарсыды сюйген къызны къыйын къадарына: «Жашау сени нечик «тюйгенди», ариулугъунгдан жукъ да къалмагъанды, замансыз къарт этгенди»,- деди.

Насима туруп кетерге хазырланды. Болсада жашха ахыр сёзлерин айтды: «Самат, мен бек къыйын болумдама, алай мен санга тарыгъып айтмагъанма жашаууму юсюнден, ауур сагъышларымы чачар ючюн хапарлагъанма. Мен сенден бир зат да тилемейме. Кеси къадарыма кесим ие болургъа керекме. Уллу Аллахны манга буюргъан жазыуу алай болур эди. Сау къал»,- дегенде, жаш, билегине тийип тохтатды да, былай айтды: «Кредитле алып, ауара болмай, сен манга нек айтмагъанса? Сени кибик болмагъанлагъа да мен бек кёплеге болушханма. Санга уа къалай сансыз болур эдим?» Самат бохчасын тиширыугъа узатды: «Мен бу ахчаны банкда счётума салыргъа келтирген эдим. Жюрек ыразылыгъым бла санга береме. Алгъан кредитинги тёле банкга. Ахматны да элт Москвагъа. Аллах онг берсин. Энди уа машинам бла сени эринг жатхан больницагъа элтейим», - деди Самат.

Насима арсар да болду, алай бохчаны уа алды. Онг болгъанлай, къайтарыргъа айтып. Самат тиширыуну клиниканы къатында тюшюрюп, ызындан къарады. Насима, жан кирип, тири атлап, атлауучладан чыгъып бара эди.

Саматны жюреги хош болуп сагъышланды: «Алгъандан эсе, берген кёп да хычыуунду» - деп, аягъы бла газдан басды...

ТЕМУККУЛАНЫ Адил.
Огъары Малкъар эл.

Хурметлеу

Чегемни сыйлы гражданини

Жер-жерли самоуправлениялы шахар Советини сессиясы, Чегем районда урушну, уруннуну, Сауутланнган кючлени эмда право низамны сакълаучу органланы бла тийишли адамланы атларын ёмюрде да унутулмазча этерге керекли материалланы хазырлау жаны бла комиссия тилеклерине къарап, Хасан Мухажидович Гоновха «Чегем шахарны сыйлы гражданини» деген атны атаргъа оноу этгенди. Кёп болмай администрацияны юйюнде къууанчлы халда анга удостоверение бла Сыйлы грамота берилгендиле. Анда аны жаш тёлюню арасында тири педагог иши, патриот, миллет эм культура тёрелени ниетлерин арымай-талмай жайгъаны, ёсюп келген тёлюге билим бериу эмда юйретиу ишге энчи юлюшю белгиленедиле.

Хасан Мухажидовични устаз стажы къыркъ жылдан озгъанды. 1953 жылда ол кесини урунуу ишин Тёбен Чегемде башлагъанды, андан сора Биринчи Чегем элде биринчи номерли орта школгъа келгенди эмда анда пенсиягъа кетгинчи, историядан дерсле бергенди. Аны окъуучулары хар заманда да ахшы билимлери, низамлылыкълары бла айырмалы болгъандыла, Ол аламат насийхатчы болгъанды, жаш педагогланы тёрелеринде кёплеге профессионал усталыкъны бийигине жетерге болушханды.

Кёп жылланы махтаулу ишлеп келгени ючюн Хасан Гонов «Халкъгъа билим бериуню отличниги» деген белги бла саугъаланнганды. Ветеран «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда махтаулу иши ючюн» деген майдалны, башха кёп юбилей майдалланы ариу кёрюп сакълайды. Ол анга 1975 жылда берилген «Социалист урунууда хорлагъанды» деген белгини ёхтемленип тутады.

Элина КЯРОВА,
Чегем районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы.

Шагъырейлениу

Кёп сейир зат билгендиле

Кёп болмай Нальчикни 25-чи номерли орта школунда «Диалог культур» деген проектни чеклеринде «Къазакъ культураны кюню» бардырылгъанды. Аны КъМР-ни Жаш тёлюню эмда жамауат биригиулени ишлери жаны бла министерствосу бла республикалы къазакъ община бирге къурагъандыла.

Аны мураты – окъуучуланы къазакъланы культуралары эм адет-тёрелери бла шагъырейлендириудю, ниет бирликни, миллетле араларында шуёхлукъну бла келишиулюкню кючлеудю.

Нальчикни къазакъ общинасыны келечиси Владимир Зведре ачыкъ дерс бардыргъанды. Кесини сёзюнде ол терк къазакъланы культураларында кёп зат малкъарлыланы бла къабартылыланы культураларына ушагъанын белгилегенди.

«Родник» деген ансамбль а буруннгу къазакъ жырланы айтханды, жыйылгъанла уа алагъа къызыу къарс бла тюбегендиле. Бу ишге къатышханла кёп жангы эм сейирли зат билгендиле.

Акъылдан тайыу

Ахыры. Аллы 3-чю бетдеди.

Тёрели исламны Север Кавказда жайыла барыуу шёндю тюз ишге саналады. Мында межгити болмагъан уллу элни хазна табыгъыз. Аны къой, светский билим бериу бла бирге ислам билим бериу да андан ары айный барады.

Ваххабитни экинчи тырманы христиан килисаны ишлеуню юсюнденди. Баям, былайда сёз Михаилни-Архангельни Грозный шахарда храмыны юсюнден бара болур. Тюз оюм этген адам былайда бир тюрлю къажау ишлени кёрлюк тюйюлдю. Дин дуния кёп бетлиди. Россейде да алайды. Ол себепден а бирси къыралланы барысындача, Россейде да межгитле, килисала, синагогала эм дацанла бир бирлери бла жарашып жашаргъа керекдиле.

Быллай шарт хар кимге да белгилиди: ваххабитле кеслерича оюм этмегенлени кёрюп болмайдыла, башха миллетни энчиликлерин да жаратмайдыла ала эм фашизмни «бизни бла бирге болмагъанла бизге къажаудула» деген лозунгуна тийишлиликни сакълайдыла. Угъай, бандподпольяны членлери диалогну къураргъа сюймейдиле, башхала бла келишиу эм консенсусну унамайдыла. Аланы ангылауларына кёре, башха динни тутханла ваххабитлени душманларыдыла, алай эсе уа, аланы ёлтюрюрге керекди.

М. -Мен былай сюеме: бусагъатда мамыр муслийманла болургъа керек тюйюлдюле, нек дегенде кяфырла бизни жерибизни ууучлап турадыла, бизни багъалы затларыбызны тюрлендиргендиле, энди уа бизге динибизни къойдурургъа кюрешедиле. Биз а, Аллахха шукур, муслийманла аны (Аллахны) законуна кёре жашаргъа керекбиз: межгитге барыргъа, сакъал ёсдюрюрге, хиджабны киерге, ахшы ишлени этерге, аманланы къояргъа ачыкъ чакъырыргъа, кяфырладан жасакъ алыргъа керекбиз, ала муслийманланы алларында, башларын энишге ийип, унукъдурулгъанлай жашаргъа тийишлидиле. Кесибизни динибизни ачыкъ тутаргъа эркинлигибиз болмагъаны себепли биз Аллах кёргюзтген жол бла барыргъа, кюрешни тохтатмазгъа, аны айтханын бийикде тутаргъа керекбиз!».

А. -Жаш боевик чамланыучу жашауну магъанасы не болгъанын суратлап береди: хиджаблагъа, сакъаллагъа, кяфырладан жасакъла алыргъа эм алагъа ушагъан башха затлагъа чакъырады ол муслийманланы. Кёз аллыбызгъа орта ёмюрледе Афганистанны жашауу келеди. Андагъы талибле прогрессни битеу белгилерин – Интернетни, электричествону, телевидениялы - къурутургъа сюедиле. Биз экономиканы, промышленность айныуларын жалчытыуну юслеринден айтхан окъуна этмейик. Агъачда жашагъан сакъаллыла ол затланы кёрюп болмайдыла.

Кяфырладан жасакъ жыйыуну юсюнден айтханда уа, бандит муслийманланы Алтын Орданы заманына къайтарыргъа кюрешеди. Север Кавказны шёндюгю адамлары ол тюрлю ишни болурун арталлыда жаратмайдыла эм ваххабитлени ол тюрлю умутларын малгъунлукъгъа санайдыла.

М. - Сен битеу ишлеринги манга ырысхы жыяр, мени сыйлы къуллукъгъа салыр, бу кирли обществода мен деберим кётюрюлгенин, уллу къуллукъгъа тюшгеними кёрюр ючюн этип кюрешгенсе. Ол умутларынг барысы да оюлгъандыла! Анам, кёзлеринги ач!. Ёлгенден сора ол дуниягъа байлыкъны биргесине алып кетген адам болгъанмыды? Не уллу къуллукъда ишлеген, жамауатда намысы бийикде жюрюген адамла ахырында къаллай болушлукъ тапхандыла? Аллах бла къаргъанма, бир тюрлю болушлукъну да кёрмегендиле ала!».

А. - Бу жаш адамны обществода тынгылы орналыр ючюн, биринчи умутлары арталлыда толмай къалгъандыла. Хау, сыйлы вузгъа биринчи урумларында хар ким да кирип къалмайды, уллу иш хакъ тёленнген къуллукъну табыу да бек къыйын ишди. Бу жаш да тёппеге ёрлеген заманында муратына жеталмай къалгъаны ючюн битеу дуниягъа сабийча кёлкъалды болуп: «Алаймыды? Мен сизге кёргюзтюрме!» - деп, чамланып тохтагъанды. Обществогъа кесин къошалмагъандан сора эгоист ниетлеге бойсунуп, бу жаш адам къолуна сауут алгъанды, кесине намыс да, сый да аны болушлугъу бла табарыкъ суннганды. Болсада бизни жигитибиз былайда жангылгъанды. Баям, андан къоркъургъа боллукъдула, алай намыс-сый а хазна берсинле.

М. - Анам мени оюмларым жанлы болмагъанынга жюрегим бек къыйналады. Сен бизни муслийман ата-бабаларыбызча жашаргъа нек сюймейсе? Жашларын джихадха жиберген аналача, ол жолда жашланы тири, батыр барыргъа нек чакъырмайса?»

А. - Битеу алып къарагъанда, письмону магъанасы ангылашынылуду. Жаш кесини письмосун алай кёп адам жаратмазлыгъын кеси да биледи. Къолгъа сауут алып агъачха, таулагъа кетерге ыразы боллукъ жаш адамла кёп хазна табылмазлыкъларын да ангылайды, кесини жюрегин андан къыйнайды, жуyукъ адамына кеслерин тюзге санатыргъа да андан кюрешеди. Кесини миллетини ёмюрледен бери келген адетлерин сёгерге кюрешген, аны къой, ата-аналаны юйретиулерин бир затха да санамагъан, анасына акъыл юйретирге кюрешген жаш адамгъа чынтты таулуду деп айтыргъа боллукъмуду?

М. - Анам, Сыйлы Аллахдан, жашынг шахид болсун, Аллах мени Фирдаусну терек бахчаларына кирирча этсин деп тиле. Аначыгъым, санга аллай атлам этерге - мен сайлагъан жол бла барыргъа - бек къыйын болгъанын ангылайма, болсада Аллах аны ючюн манга берлик саугъа бек уллуду. Мен жаннетни терек бахчаларына жетерге эм сени бла тюбеширге бек ашыгъама.

А. - Хау, кертиси бла да, жаннет анасыны аякълары жюрюген жердеди. Жанындан сюйген баласын аягъы юсюне салыр ючюн, аны ёсдюрюр, юйретир, ата юйюнден жашаугъа, дуниягъа чыгъарыр ючюн, къаллай уллу къыйын салыргъа, къаллай бир сюймеклик эм ырысхы керек болгъанларын жаланда ана биледи. Жашы уа анасына не хайыр этди? Кесине ёлюм излегени ючюн, бир тюрлю ахшы иш этмегени ючюн, бедишли жашагъаны ючюн ол анасындан кечгинлик тилейди. Кесин анасын бек сюйгеннге санагъан бу жаш анасыны жюрегин кюн сайын къыйнагъанлай жашайды: ана уа телевизорда жангылыкълагъа къарайды, энчи операцияла бардырылгъан заманлада кезиулю боевик ёлтюрюлгенини юсюнден хапар эшитгени сайын ол: «Мени ажашхан жашым болмагъы эди»,- деп, санлары сууургъа, эси ауаргъа жетип, къаллай бир къыйынлыкъ чегеди. Ол тюрлю жарсыулу жашауну къурагъан жашны анасыны жюреги къаллай бирге дери чыдарыкъды?

P. S. Интернет-сайтда басмаланнган письмону автору эм аны анасы башда айтылгъан затланы юслеринден тынгылы оюм этселе эдиле, жаш а терс жашау жолгъа тюшгенин кеч болгъунчу ангыласа, бек къууанырыкъбыз.

Висхан ХАЛИДОВ.

ФУТБОЛ

Хорлам а бек къаршы эди...

Ыйых кюн премьер-лиганы 25-чи турунда нальчикчи «Спартак» Краснодарны «Кубань» командасы бла кеси майданында тюбешгенди. Бизге ол ал матчлада эки кавказлы команданы - «Терекни» бла «Анжини» - къытып алай келгенди. Алай спартакчылагъа очкола аладан эсе бегирек керек болгъанын эсге ала, къонакълагъа ол жумушну толтургъан алай тынч болмазлыгъы ангылашына эди.

Алай бла бизникиле оюнну ал минутларында краснодарчылагъа онг бермей, алчылыкъны жибермей тургъандыла. Болсада аланы къабакъ эшиклерини аллында уа къайгъы этдирирча кезиу а къураялмагъандыла. Биринчи 10 минутдан сора уа ала да, тирирек къармашып, оюнну майданны ортасына чыгъарадыла. Иги кесек заманны командала артыкъ сейир оюн кёргюзталмай, бир бирлеринден топну сыйыра сермешгендиле.

Алай тюбешиуню 30-чу минутунда къонакъланы бек кючлю хав-беклери Траоре, спартакчыланы къоруулаучуларын да хорлап, къабакъ эшикле таба тебирейди. Ол кезиуде жыгъылгъан да этеди, алай, терк къобуп, Фредриксон таба топну ашырады. 25 метрден келгенни голкипер туталмайды эм эсеп 0:1 болады.

Тайм бошалгъынчы да, аны дагъыда экинчи гол урур онгу болгъанды. Алай топ терс жанына кетип къалгъан эди. Нальчикчиле уа, не бек кюрешген эселе да, солургъа кетгинчи, эсепни тенг эталмагъандыла.

Андан къайтхандан сора спартакчыла бир къауум кере гол урургъа къаршы эдиле. Алай, хар замандача, башлагъан чабыууллукъларын ахырына дери жетдиралмай къоя эдиле. Бек иги ойнаучу бу тюбешиуде Магомед Митришев эди. Алай ол асыры жаш болгъаны себепли тюбешиуню ахырына дери аны къарыуу жетмегенди.

Болсада матчны ахыр минутларында къонакъбайла, чабыууллукъ къурап, эсепни тенг этерге къаршы эдиле. 35 метрден Концедалов топну «Кубаньны» къабакъ эшиклери таба ашырады. Алай голкипер аны уруп бир жанына чыгъарады. Бир кесекден а Пилипчук да 18 метрден командасына очко келтирирге кюрешеди. Болсада муратына жеталмайды.

Кезиулю оюнун «Спартак-Нальчик» 1-чи октябрьде «Терек» бла Грозныйде ётдюрлюкдю.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Россейни чемпионатыны 25-чи турдан сора таблицасы

	Командала	О.	Х.	Тб.	Къ.	Т.	Оч.
1.	Зенит	25	15	7	3	50-21	52
2.	ЦСКА	25	14	8	3	46-23	50
3.	Динамо	25	14	5	6	46-26	47
4.	Спартак	25	13	6	6	38-27	45
5.	Кубань	25	13	4	8	33-22	43
6.	Локомотив	25	12	7	6	42-25	43
7.	Анжи	24	11	7	6	27-21	40
8.	Рубин	25	10	9	6	32-25	39
9.	Краснодар	25	8	8	9	33-37	32
10.	Ростов	25	6	7	12	26-38	25
11.	Волга НН	25	7	2	16	23-35	23
12.	Терек	24	6	5	13	21-38	23
13.	Амкар	25	5	8	12	15-33	23
14.	Крылья Советов	25	5	7	13	17-37	22
15.	Томь	25	4	8	13	18-45	20
16.	**Спартак-Нальчик**	**25**	**3**	**8**	**14**	**18-32**	**17**

Башха командала былай ойнагъандыла:
Локомотив - Рубин - 1:1
ЦСКА - Волга - 3:1
Крылья Советов - Динамо -1:0
Амкар - Ростов - 0:1
Краснодар - Спартак - 2:4
Зенит - Томь - 4:0

«Анжи» бла «Терекни» араларында тюбешиу а материал басмагъа хазырланнган кезиуде алыкъын башланмагъан эди.

ТУРНИР

СКФО-да эм кючлю – бизни командады

Россейни налог органларыны сентябрьни ахырында октябрьни аллында Сочиде боллукъ спартакиадаларыны чеклеринде мини-футболдан эришиуле бардырылыкъдыла. Алагъа СКФО-дан ФНС-ни Къабарты-Малкъарда Управлениясыны командасы къатышырыкъды. Ала аны аллында турнирде хорлагъандыла эм Север Кавказны налог органларыны араларында чемпион атны алгъандыла.

Командабыз бирси жыллада да быллай эришиуледе алчы жерлени ала тургъанды. Жерлешлерибиз «Динамо» Битеуроссей физкультура-спорт обществону республикада бёлюмюню биринчиликлеринде да хорлагъан эди. Алагъа, тёреде болууучусуча, право сакълау бла кюч структураланы эм къарыулу командалары къатышыучудула. Алгъыннгы Юг Федеральный округну биринчиликлеринде да бизникиле кеслерин не заманда да иги жанындан кёргюзте эдиле.

Энди ала Сочиде Россейни битеу федеральный округларыны командалары бла эриширикдиле да, алагъа хорлам тежейик!

Султан УМАРОВ.

СУРАТДА: ФНС-ни Къабарты-Малкъарда Управлениясыны мини-футболдан командасы.

Акция

Полициячыла, школчула да усталыкъларын кёргюзтгендиле

Псынабо элни орта школунда полицияны Урван бёлюмю Билим бериуню район управлениясы бла бирге Россейни МВД-сыны Битеуроссей акциясыны чеклеринде «Школ полиция» деген спорт эришиуле бардыргъанды. Аны къурагъанла бу ишни баш борчуна сабийлени бла акъылбалыкъ болмагъанланы кючлерин ёсдюрюудю, адеп-къылыкъ эм ниет культураларын кётюрюудю, саулукълу жашау халны пропагандалауду, аланы осал затлагъа юйрениулерине къажаулукъ кёргюзтюрге онг берлик ышанланы айнытыугъа болушууду.

Спорт эришиулеге 5- 11-чи классланы окъуучулары къатышхандыла. Алагъа полициячыла кеслерини билимлерин бла усталыкъларын кёргюзтгендиле. Сабийле ала аскер сауутланы терк чачып, къарап-къарагъынчы жыйгъанларына сейир этип къарагъандыла. Школчула тириликлерин, гиртчиликлерин, терк къармашыргъа, велосипедни фигуралы жюрютюрге, жюз метрге чабышыуда, аркъандан тутуп, ёрге кётюрюлюуде усталыкъларын кёргюзтгендиле. Асфальтда сурат ишлеуден, «Мени полициям мени къоруулайды» деген конкурсла да болгъандыла.

Битеу конкурсланы итогларына кёре команда эсепде биринчи жер онбиринчи классны, экинчи жер онунчу классны, ючюнчю уа сегизинчи классны окъуучуларына берилгендиле. Орта къауумда биринчи жерге алтынчы эм жетинчи классла чыкъгъандыла. Сурат ишлерге уста сабийлени ишлери да белгиленнгендиле. Хорлагъанланы барысы да грамотала бла татлы саугъала алгъандыла.

Рима СОКУРОВА,
Урван районну администрациясыны пресс-службасы.

Дин

Мухаммат файгъамбарны гоппан аягъын Чеченнге келтиргендиле

Грозный шахаргъа Лондондан Мухаммат файгъамбарны гоппан аягъын келтиргендиле. Аны алыргъа самолётха баш дин ахлулары бла Чечен Республиканы башчысы Рамзан Кадыров миннгенди. Андан сора ол къауум гоппан аякъны Ахмат хаджи Кадыров атлы ара межгитге элтгендиле. Ары ол кюн намазгъа халкъ мингле бла жыйылгъан эди.

Чеченни таматасыны пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, гоппан аякъны ачыкъ машинада республиканы ичинде айландырып кёргюзтгендиле.

Аны бла Мухаммат файгъамбар хайырланнганы тохташдырылыпды. Андан ол аны экиге айланнган къарындашына ётген эди. Аны туудукълары уа аякъны биргелерине Англиягъа элтгендиле. Бюгюнлюкге дери ол анда тургъанды.

Гоппан аякъны алыргъа кёп белгили адамла кюрешгендиле. Алай файгъамбарны жууукълары ол Рамзан Кадыровда сакъланса сюйгендиле. Жыл сайын Мухаммат файгъамбарны туугъан кюнюнде аны халкъгъа чыгъарлыкъдыла эм хар адамны да андан суу ичер онгу боллукъду.

Интернет.

Гидрометцентрни прогнозу

2012 жылны январь айы сууукъ боллукъду

Жыл сайын сентябрь айда синоптикле къышха прогнозларын этедиле. Быйыл къыш заманында келликди. Декабрьде хауаны температурасы тюшгенлей окъуна, къар жауарыкъды.

Россейни Гидрометцентрини таматасыны заместители Геннадий Елисеев пресс-конференцияда билдиргенине кёре, келе тургъан къыш къарлы эм сууукъ боллукъду. Кюз арты, былтырча, кёпге созуллукъ тюйюлдю.

Декабрьде бла февральда хауаны температурасы болууучусундан сууукъ боллукъ тюйюл эсе, январьда ол иги да энишге тюшерикди. Къыралны аслам кесегинде ол 2011 жылны бу кезиуюнден эсе сууукъ боллукъду. Къарны сюйгенле уа зауукълукъ табарыкъдыла. Къышда ол аслам тюшерикди.

Къыралны юг регионларында уа жылы кюнле декабрьде окъуна сакъланырыкъдыла. Кюз арты кёпге созуллукъду. Февраль а кесини боранлары бла къаллыкъды эсде.

Интернет.

КъМР-ни Журналистлерини союзуну правлени Россейни Журналистлерини союзуну члени **ХАУПШЕВ Муаед Талевичге** аны эгечи **ДЫГОВА (Хаупшева) Фатимат Талевна** ёлгени бла байламлы, уллу бушуу этип, къайгъы сёз береди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), АЛИКАЛАНЫ Владимир, БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **47-26-22**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**.
Секретариат - **40-93-62.** Корректорла - **42-63-52.**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика бёлюм - **42-67-68,42-24-02.**
Экономика бёлюм- **42-66-73.**
Культура бёлюм - **42-75-82, 42-68-72.**
Социальный политика бёлюм - **42-66-76, 47-27-59.**
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - **47-26-39, 42-66-71.**
Письмола эм реклама бёлюм - **42-37-94.**
Тилманчла бёлюм- **47-31-28.**
Сурат алыучула- **42-75-82, 42-66-76.**
Бухгалтерия - **42-30-87.**
Операторла - **47-26-28, 42-39-65.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материала айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан **400** газет тизгинден (машинка бла жазылгъан **5-6** бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда **1994** жылда **14**-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер **—Н—0066.** **Индекс - 51532**

Газетни басмагъа КъМР-ни Жаш тёлюню эм жамауат биригиулени ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Тетраграф” ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, **33**

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: **42-06-51, 42-19-97**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни “Роспечать” акционер обществосу жууаплыды. Телефон: **42-69-34**

Номерге графикге кёре **19** сагъатда къол салынады. **20.00** сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Таппасханланы Аминат - дежурный редактор; Гайыланы Рита- жууаплы секретарьны орунбасары; Акушуланы Феруза (**3**-чю-**4**-чю бетле), Рахайланы Джамиля (**1**-чи-**2**-чи бетле) - корректорла.

Тиражы **3830** экз. Заказ № **3368**

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru